

Dr Dušan Janjić

Demokratska Srbija: Novi izgledi za pregovoranje o budućnosti Kosova

Stara je izreka da je bolje i sto godina razgovarati pregovarati, nego jedan jedini dan ratovati. Posle strahota progona Albanaca s Kosova, ubijanja i razaranja u ratu oko i na Kosovu, kao i izгона Srba, Roma i drugih s Kosova ova poruka ovdasnjim ljudima deluje tako jednostavna, pa i banalno. I dok postoji oopsta saglasnost ovazenju ovog nacela, problemi pocinju oko toga kada i kako zapoceti razgovore.

S obzirom na ukorenjenu naviku srpskih i slbanskih vodja da postavljaju brojne preduslove za razgovor, valja se nadati da ce biti odgovorni i da ce prihvatiti iskustvo drugih: Svaki razgovor je dobar, a kako svaki razgovor ne vodi pregovaranju vec odrzavanju komuunikacije, nema i nemoze biti stete od razgovora. Sto se tice pregovaranja ono dolazi posle pazljivih pirprema ne samo pregovaraca vec pre svega javnosti. S toga su razgovori jedan i jedini nacin pripreme pregovaranja. A o budućnosti valja pregovarati. Ono sto, posmatrano sa srpske strane, uliva optimizma da ce 2001 godina biti godina otpocinjanja mirovnog procesa, jeste nova realnost kako u Srbiji tako i na Kosovu.

U "srpskoj demokratskoj revoluciji", od 24 septembra do 5 oktobra 2000, raspala se Miloseviceva diktatura a narod Srbije je izborio svoju slobodu, samopoverenje i nadu u bolji zivot. To je potvrđeno, 23 decembra 2000, kada je koalicija «Demokratska opozicija Srbije», na izborima, osvojila apsolutnu vecinu u Parlamentu Srbije. Tako je stvorena nova politicka realnost u kojoj, prvo, demokratski vlast ima poptunu podrsku javnosti i neokrnjeni mandat da resava zivotna pitanja drustva ali i obaveza suocavanja s nasledjem i preuzimanja odgovornosti za njega i, drugo, otvaranje Srbije i SR Jugoslavije ka svetu, narocito ka najuticajnijim zemljama, evropskim integracionim strukturama i susednim zemljama. Poznato je da se ne moze biti iskren i usopesan u saradnji s Drugima ako se ne sradjuje s prvim suedima, sto Albanci jesu Srbima.

U ovoj realnosti jedan od prvih prioriteta jeste temeljna ustavna i zakonodava reformama, izgradnja demokratskih institucija i procedura. Ovaj proces je povezano s procesom uspotavljanja novih odnosa izmedju Crne Gore i Srbije i s resavanjem pitana Kosova. Nadu uliva i to sto su vlasti SR Jugoslavije i Srbije na oruzane aktivnosti ekstremnih Albanaca u Presevskoj dolini, na jugu Srbije odgovorile diplomatijom odnosnom saradnjom s NATO-om, odnosno KFOR-om i pregovorima s vodjama Albanaca s juga Srbije, a i s predstavnicima ekstremnih Albanaca. Tako se jos potvrdilo da je s odlaskom Miklosevica otisao i glavni cinilac militarizacije srpskog drustva te i nasilja nad neistomisljenicima. Moze se reci da su nove vlasti uspesno polozile prvi test. Medjutim, ocekuju ih nove obaveze. Tako nece biti nikakvog izvinjenja ukoliko se uskoro en usvoji vec pripremljeni savezni zakon o amnestiji I stotine Albanaca vrata svojim kucama. Potom sledi i test saradnje s Haskim tribunalom. Ohrabrujece je to sto medju gradjanima Srbije preovladjuju uverenje da: Svi koji su krivi moraju da odgovoraju! Zločin je zločin! Vecina ocekuje da proces individualizaciji odgovornosti za ratne zlocene na Kosovu ali i

u Bosni i u Hrvatskoj, za organizovani kriminal i korupciju otpocne sudjenjem Milosevicu i njegovim saradnicima.

U temelju Kosovske je realistički socijalni konflikt vezi s pitanjem statusa Albanaca i kontrolom nad teritorijom Kosova.

Nacionalistička elita Srbije i režim Slobodana Milosevica su nastojali da uspostavi direktnu kontrolu nad Kosovom i to vodeći sistematske kampanje njihove marginalizacije i diskriminacije koje su, tokom 1999, dovele i do rata i etnocida nad Albancima. To je od Kosovo načinilo traumom srpskog nacionalizma i tamnu mrlju srpskog društva. Sada se Kosovo nalazi de facto izvan neposredne kontrole Beograda, i za dugo će tako ostati, ali nije prestala odgovornost vlasti Srbiji i SR Jugoslavije da, u Kosovskoj krizi pronadju motiv promena, a ne frustracije i novih agresija prema Albancima i međunarodnoj zajednici. Gledano sa srpske strane, čini se da formula koja bi mogla da dovede do resavanja Kosovske krize glasi: *Teritorija za razvoj!*

Verovatno je da promenjene okolnosti pre svega na Kosovu ali u Srbiji suocavaju i albansku stranu s novom realnošću. S padom Milosevićeve diktature pred albanskim vođama je zadatak određivanja nove strategije, jer je, u poslednjoj deceniji, albanski pokret je izvor svoga identiteta imao u otporu Milosevićevom režimu. Sada taj izvor identiteta ne postoji i mora da se odgovori na nove izazove. Jedan od izazova leži u činjenici da većina Albanaca želi demokratiju, ali više od ove uspostavljanje sopstvene države, a da međunarodna zajednica kao i većina u Beogradu ne prihvataju ovako rešenja pitanja statusa Kosova. Sigurno je da je veliko iskuseње i odgovornost albanskih vođja da ovaj problem razreše neisključujući i mogućnost odlaganja za izvesno vreme pitanja statusa Kosova. A među prioritet za Albancima i predstavnike međunarodne zajednice na Kosovu je da nadju odgovore za prekid kršenja ljudskih prava Srba i drugih nealbanaca, kao i da se utvdi istinu i odgovornost za one koji su ubijali, proterivali ili kidnapovali pripadnike drugih zajednica. Moguće je da bi za albansku stranu mogla da bude interesantna formula: *Konačni status za mir i demokratiju!*

I ukoliko bi se prapustilinama s Balkana tako potrebnom optimizmu mogli bismo da u uključenje međunarodne zajednice kao medijatora u razgovorima da prepoznamo put ka srpsko – albanskim suretima, razgovorima i pregovorima koje bi trebalo dovršiti na Međunarodnoj mirovnoj konferenciji o Kosovu. Ohrabruje javno iskazana spremnost novih vlasti SR Jugoslavije i Srbije za saradnju s međunarodnom zajednicom, što bi posle dolzecih demokratskih izbora za vlasti Kosova, moglo da vodi ka miru, stabilnosti i razvoju, Kosova, Srbije ali i citavog Regiona.

(Beograd, 03. 2001)